

Fórum

Gyógyszerészet 35. 101–102. 1991.

A gyógyszerészet jövője a Közös Piac országaiiban

DR. NIKOLICS KÁROLY

A múlt évben lapunk hasábjain „Kitekintés Európára” címmel adatokat foglaltam össze a Közös Piac országainak gyógyszerészetéről. Ahogy közeledik az 1992-es év, amikor a tagállamok számos gazdasági kérdésben közös útra lépnek, a gyógyszerészetet is foglalkoztatják az új helyzet problémái. Ezeket találjuk meg két svájci közleményben [1, 2].

Mivel hazánkban is előtérbe lépett a privatizáció végrehajtása, illetve a kormány a Közös Piac-hoz való csatlakozást napirendre tűzte, célszerű ezen újabb adatok ismertetése. Ezek elgondolkoztatók a magyar változások során is.

A *Közös Piac alapelvei* 1992-re: Megvalósítják a szabad forgalmat személyek, áru, tőke és szolgáltatások számára.

A szakközégek különböző *gyógyszerési irányelvek* fel foglalkoznak, melyek ezen időponttól időszzerűvé válnak. Ezek közül kiemelendők a következők:

A *kiképzés egységesítésére* törekszenek. Kölcsonösen elismerik egymás diplomáit. Németországban fel emelték az eddig alacsonyabb időtartamú egyetemi képzést és bevezették a gyógyszerész vezetőjére feljog sító approbációs vizsgát.

A *szabad letelepedés* jelenleg még nem általános. Így Nagybritanniában, Írországban, Dániában és Hollandiában külön engedély kell hozzá. Szakmai körökben némi aggodalom kíséri azt a tendenciát, hogy külföldiek is nyithatnak gyógyszerésztárat.

A *tulajdonviszonyok* is rendeződni fognak. Jelenleg nem gyógyszerész is lehet gyógyszerésztulajdonos Belgiumban, Nagybritanniában és Írországban.

A *gyógyszer fogalma* ugyan 1965. óta nagyjából egységes. Mégis egyes államokban eltérő módon értelmezik, ill. fejlesztették tovább.

A *gyógyszerkiadás* monopol helyzete mindenütt általános törekvés, de ez egységesítés a különböző államokban nem egyszerű feladat.

Az *árrendszer* közös szempontjai még hosszabb egységesítést kívánnak. Az árreakciók eltérőek. Általában a kézi eladási szerek árai (melyek az un. OTC rendszerben részint önkiszolgáló jellegűek) szabadok.

A közlemények megállapítják, hogy a változások *hosszabb időt vesznek igénybe*, hisz a tagállamok gazdasági rendszerei eltérők. Lényegesnek tartják, hogy a magán gyógyszerésztárat biztos anyagi alapon álljanak, hogy a változásokra gyorsan tudjanak reagálni. A Közös Piac gyógyszerész vezetői fontosnak tartják a gyári-parral és a nagykereskedelemmel való együttműködést. Ez nélkülözhetetlen kelléke a biztonságos, zökkenőmentes gyógyszerellátásnak. Nem vitás, sok helyütt alakul ki vetélkedés, konkurrencia. Hangsúlyozzák azonban a korrekt együttműködés szükségességét. Ennek záloga lehet a gyógyszerésztárat részbeni szakosodása, bizonyos egyéni kialakítása is. Ugyanakkor a beteg és az orvos információja legyen központi kérdés.

1990. júniusában Luxemburgban ülésezett az európai gyógyszerészek parlamentje. Ezen résztvett a 12 tagállam képviselőin kívül még 6 ország közforgalmú gyógyszerésztárainak delegációja, kórházi és ipari gyógyszerészek, valamint egyetemi hallgatók is.

A tanácskozáson elfogadásra került az „*európai gyógyszerészet kartája*”. Ennek célja a jobb egészségügyi ellátás elősegítése, a gyógyszerészet helyének meghatározása. Érdekes módon több helyütt emlékezett a FIP 1984. évi Budapesti Deklarációja pontjaira. A karta 12 pontja tömören a következő:

1. A gyógyszerészet liberális és független egészségügyi hivatás, mely egyetemi diplomát igényel.

2. A gyógyszer nélkülözhetetlen része a megelőzésnek és terápiának. Az állandó továbbképzés révén a gyógyszerész az egyedüli gyógyszerészként.

3. Az egészségügy és a beteg érdeke szempontjából fontos, hogy a gyógyszerész jelen legyen a gyógyszer gyártásától kezdve annak kiadásáig.

4. A közforgalmú gyógyszerésztárakban működők szerepe fontos a betegség megelőzésében, az egészségnevelésben. Legyen a gyógyszerész Egészségügyi Központ. Tartson kapcsolatot az egészségügy többi szakemberével.

5. A közegészségügy biztonságos gyógyszerész hálózatot igényel — földrajzi és demográfiai szempontok alapján.

6. A gyógyszerek felügyelete, tárolása, elosztása kizárólag gyógyszerésztárat feladata.

7. A gyógyszerész tulajdonosa gyógyszerész, aki kapcsolatot tart — a gyógyszerellátás terén — a közegészségügy szerveivel.

8. A beteg alapvető joga a gyógyszerésztárat megválasztása.

9. Az optimális közegészségügy működése érdekében épüljenek be a gyógyszerésztárat különböző egészségügyi szervezetekbe.

10. A gyógyszerészek és a különböző egészségügyi szervezetek, rendszerek viszonya legyen önkéntes, szabadon választott.

11. A gyógyszerész jövedelme (*illetménye*) legyen arányban felelősségével, kötelezettségeivel, a betegellátás jelentőségével.

12. Fontos a titoktartás, ez a fogyasztó, ill. beteg alapvető joga.

Amikor a nyugateurópai államok új helyzetre való felkészüléséről olvasunk, újból megerősödik bennünk az a szempont, hogy egy átalakulás igen nagy körültekintést igényel. Számos új szempont merül fel, melyek befolyásolják a változásokat. Es mindezekhez alkalmazkodnunk kell. Néhány rövid közlemény ad hírt a volt NDK-beli gyógyszerésztárat privatizációjáról is és személyes kapcsolataink is erről adnak híreket. Itt is elkezdődött a privatizáció. Az évtizedekig állami keretekben működő rendszer fokozatos átalakítása megin-

dult. A nyugati tőke kezd érvényesülni. Egyenlőre még nem problémamentes az átalakulás. Bízunk benne, hogy hazánkban is fokozatosan megtaláljuk a reális utat. Ehhez pedig a vezetők józan megfontoltsága és a végrehajtók türelme szükséges.

(Sopron, Kis János u. 1. — 9400)

Érkezett: 1990. XI. 6.

IRODALOM

Wiesner, G.: Schw. Apoth. Ztg. 128, 528 (1990). — Ambühl, H.: Schw. Apoth. Ztg. 128, 531 (1990).

CINK: ÉLETFONTOSSÁGÚ, DE GYAKRAN FELEDÉSBE MEGY

Rosenberger-Spitzy, A.: Öst. Apoth. Ztg 44, 681, (1990)

A cink mint nyomelem szabályozott életfolyamatok fontos tényezője. Számos enzim alkotórésze, ezért hiánya esetén a RNS és DNS szintézis, és így a protein felépítése zavart lehet. A cinkhiány jellemző tünetei:

- Zavar az ízérzésben
- Zavar a sötétséghez való alkalmazkodásban (farkasvakság)
- Zavar a növekedésben
- Zavar a sebek gyógyulásában
- Zavar a vérképzésben
- Meddőség
- Bőrelváltozások
- Hajhullás
- Neuropszichiátriai változások

Az emberi szervezet 1,4–2,3 g cinket tartalmaz. Ebből 98% intracelluláris, leginkább az izomzatban, májban, esontokban, prosztátában, szemben fordul elő. A napi szükséglet 15 mg. Fejlett állatokban a normális táplálkozás ezt fedezi. 12–15 mg távozik a széklettel, 0,5 mg a vizelettel. Frissen operáltaknál, valamint idős személyeknél a veszteség 30 mg-ot is elérhet. Ide vezethetnek táplálkozási hibák is. Stresszállapotok is cinkhiányhoz vezethetnek. Leírtak ilyen helyzetet akut miokardiális infarktus után is.

A cinkhiányt bizonyos fokig a táplálkozás révén is pótolni lehet, így kevés hússal, hallal, tejtermékekkel. A táplálék cinktartalma a talaj összetételének is függvénye. Iránban, Egyiptomban a kenyér fitátokat tartalmaz, ami cinkhiányt okozhat.

Gyógyszer kölcsönhatások is felléphetnek, főleg kelátképzőkkel, pl.: EDTA, D-penicillinamin, ACE gátlók (Captopril). Továbbá diuretikumok, fogamzásgátlók, kéregszteroidok, antianabolikumok, antimetabolikumok (citosztatikumok) is interakciót okoznak. Egyes antibiotikumok (pl. tetraciklinek) a felszívódást gátolják. Gyulladásos bélmebetegedések, pankréász elégtelenség és krónikus alkoholizmus (májcirrhózis) csökkentik a reszorpciót. Huzamos parenterális táplálás csökkenti a szervezet cinktartalmát.

A referátum a továbbiakban a következő megbetegedésekről szól, melyek összefüggésben vannak a cinkhiánnyal, ill. a felszívódás zavarával:

Neurodermatitis enteropathica. Tünetei: krónikus hasmenés, hajhullás, fekélyes bőr. A cink reszorpció zavara nem tisztázott. Csecsemőknél halálos is lehet.

Alopecia. A haj cinktartalma normál körülmények között magasabb, mint egyéb szervekben. A haj teljes kihullása cink adagolására javuló tendenciát mutat.

Krónikus veseelégtelenség. Urémiás betegeknek alacsony a cink vérszintje. Dialízis révén ez az állapot helyreállítható.

Ulcerus cruris. Visszérfekély esetén is kedvező a cink adagolása.

Akne vulgaris. Eddig tetraciklint alkalmaztak ennek kezelésére. Hasonlóan jó eredményeket értek el cink adásával is. (82)

N. K.

AZ ANTIARITMIÁS SZEREK ÚJ CSOPORTJA (KUTATÁS, EREDMÉNYEK, KONCEPCIÓ)

Kaverina, N. V. és Szkoldinov, A. P.: Farmakol. Toxikol. (Moszkva), 53, (3), 26, (1990)

A szerzők cikkük első részében rövid áttekintést adnak az antiaritmiás szerek terápiájának mai helyzetéről, osztályozásukról, mely elektrofiziológiai tulajdonságaikon alapul. Ismertetik azokat a szempontokat, amelyeket az alkalmazás során a megfelelő készítmény kiválasztásakor figyelembe kell venni (hatékonyság, elektrofiziológiai sajátosságok, terápiás hatásszélesség, farmakokinetika).

Mivel az orvosi gyakorlatban alkalmazott antiaritmiás szerek többségének kicsi a terápiás hatásszélessége, valamint sok mellékhatással rendelkeznek, továbbra is aktuális feladat a hatékonyabb és kevésbé toxikus készítmények kutatása. A kutatás fő irányai: új vegyületek felfedezése vagy más farmakológiai hatású anyagok új tulajdonságainak feltárása, illetve már ismert készítmények továbbfejlesztése.

Példaként a szerzők a fenotiazin származékok farmakológiai alkalmazásának történetét említik. A fenotiazin származékok a II. világháború idején kerültek az orvosi gyakorlatba kemoterápiás szerként, majd egyes vegyületeket antihisztaminként kezdtek alkalmazni. Az 50-es évek elején vezették be az első fenotiazin neuroleptikumokat, amelyek a pszichikai betegségek gyógyításának alapját képezték.

A fenotiazin származékok szerkezetének módosításával sikerült olyan vegyületeket előállítani, amelyek elvesztették neuroleptikus aktivitásukat, de jelentős szív-érrendszeri hatással rendelkeznek. Az egyik ilyen vegyület az etmozin, mely nagyobb hatékonyságú, mint az eddig alkalmazott antiaritmiás szerek, s nagy a terápiás hatásszélessége. Hátránya azonban, hogy hatása rövid ideig tart, ezért gyakori bevételre van szükség. A szerkezet további módosítása az etacizin előállításához vezetett, mely hatásintenzitásában 2–3-szorosan, a hatás időtartamában 4–5-szörösen múlja felül az etmozint.

E két vegyület bevezetése az orvosi gyakorlatba jelentősen kiegészítette az antiaritmiás terápia lehetőségeit. Ugyanakkor sok kérdés maradt megoldatlan, ami arra készítette a tudósokat, hogy folytassák az antiaritmiás szerek kutatását. A kutató munka elméleti alapját az a feltételezés képezte, hogy a fenotiazin származékok szerkezet-hatás összefüggése kiterjeszthető a rokon triciklusos nitrogéntartalmú rendszerekre. A kutatás tárgyául a triciklusos antidepresszáns dibenzoazepin származékokat választották. A szerkezet megfelelő módosításával sikerült olyan vegyületeket előállítani, melyek antidepresszáns hatása jelentősen csökkent, antiaritmiás hatása viszont fokozódott.

A továbbiakban azon kulcsmechanizmusok felderítése a feladat, amelyek szerepet játszanak a szerkezet módosításakor fellépő hatásváltozásban. Ennek megfelelően megkezdtek a fenotiazin és dibenzoazepin származékok szív- és agyreceptorokkal való kölcsönhatásának összehasonlító tanulmányozását. A szerzők feltételezik, hogy a további vizsgálatok hozzájárulnak a kardiológiai készítmények közös kutatási koncepciójának meghatározásához. (75)

Dr. Kanyári Edit